

EXPUNERE DE MOTIVE

Secțiunea 1 Titlul proiectului de act normativ

Lege pentru acceptarea jurisdicției obligatorii a Curții Internaționale de Justiție

Secțiunea a 2-a Motivul emiterii actului normativ

Având în vedere

- recomandarea Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei CM/REC(2008)8;
 - necesitatea alinierii la poziția majorității statelor Uniunii Europene,
 - dezbaterile pe tema acceptării de către statele membre a jurisdicției Curții Internaționale de Justiție care au loc în cadrul grupului de lucru al consilierilor juridici de drept internațional (COJUR) din cadrul Consiliului Uniunii Europene;
 - voința României de a se comporta ca un subiect responsabil de drept internațional, dispus să acționeze în deplină conformitate cu normele și principiile dreptului internațional;
 - încrederea părții române în capacitatea uneia dintre cele mai importante instanțe internaționale, organ principal al ONU, de a pronunța soluții echitabile, fundamentate pe normele și principiile de drept internațional - după ce, în 2004 România a sesizat CIJ în cazul privind Delimitarea maritimă în Marea Neagră (România v. Ucraina);
 - înlesnirea accesului la jurisdicția CIJ, mai ales în raport cu state care au depus, la rândul lor, o declarație asemănătoare, permițând soluționarea pașnică și echitabilă a unor eventuale diferende într-un interval de timp rezonabil, în deplină concordanță cu dreptul internațional
 - faptul că posibilitatea formulării de rezerve, precum și de a modifica sau retrage declarația în orice moment reprezintă mecanisme flexibile de protejare a intereselor părții române în contextul unor problematice considerate sensibile;
- considerăm necesară acceptarea jurisdicției obligatorii a Curții Internaționale de Justiție și depunerea acestei declarații.

În temeiul articolului 36 (2) din Statutul CIJ și al articolului 67 din Constituția României, având în vedere importanța domeniului și faptul că declarația anterioară, privind acceptarea jurisdicției obligatorii a Curții Permanente de Justiție Internațională, formulată în anul 1930, a fost adoptată prin lege, pentru simetrie și coerență propunem promovarea unei legi în acest sens.

Formatul de lege este justificat, de asemenea, de natura juridică a consecințelor generate de depunerea unei asemenea declarații. Aceasta îmbracă formă juridică a actului unilateral, fundamentul declarației în dreptul intern fiind reprezentat prin lege. Prin urmare, obligațiile ce incumbă statului român, în urma depunerii sale vor avea natură juridică.

După adoptarea legii în Parlamentul României, declarația privind acceptarea jurisdicției obligatorii a Curții Internaționale de Justiție va fi depusă la Secretarul General ONU, care,

În conformitate cu prevederile articolului 36 paragraful 4 al Statutului Curții, o va transmite în copie celorlalte părți la Statut și Grefierului Curții.

1. Descrierea situației actuale

Curtea Internațională de Justiție (CIJ), cu sediul la Haga, este principalul organ judiciar al ONU și una dintre cele mai prestigioase, importante și respectate instanțe internaționale. A fost înființată în 1945, în baza Cartei Organizației Națiunilor Unite. Statutul CIJ dezvoltă anumite principii generale reglementate de articolul XIV din Cartă (capitol care dispune, printre altele, că toți membrii ONU sunt, ipso facto, părți la Statut) și face parte integrantă din Cartă.

Până în prezent (octombrie 2013), pe rolul Curții au fost înregistrate 154 de cazuri, între care, reamintim și cazul privind *Delimitarea maritimă în Marea Neagră (România c. Ucraina)*, cu privire la care Curtea a pronunțat hotărârea sa în anul 2009.

În vederea respectării deplinei libertăți de voință a părților în soluționarea diferendelor internaționale, Statutul CIJ, precum și Regulile de procedură ale Curții, reglementează patru modalități prin care un stat poate accepta jurisdicția acesteia, și anume:

- **A priori** (înainte și indiferent de producerea unui diferend), prin

depunerea unei declarații la Secretarul General al ONU, în baza art 36 (2) din Statut, prin care un stat se angajează să supună jurisdicției CIJ toate diferendele juridice care ar apărea în raporturile sale cu un alt stat, cu condiția ca acesta din urmă să fi acceptat, printr-o declarație asemănătoare, această jurisdicție.

- **A posteriori** (pentru soluționarea unui anumit diferend), prin
 - a) încheierea unui **acord compromisoriu**, prin care părțile convin, de comun acord, condițiile sesizării CIJ cu privire la un diferend sau la o anumită categorie de diferende, strict determinate prin acord;
 - b) **forum prorogatum** - modalitatea prin care o parte poate sesiza Curtea cu privire la o anumită chestiune, consimțământul celeilalte părți urmând a fi acordat ulterior, ca o condiție a includerii cauzei pe rolul Curții.

Prioritar pentru România este acceptarea a priori, punctul a), (articolul 36(2) din Statut) luându-se în considerare atât recomandarea Comitetului de Miniștri numărul 8 din 2008 a Consiliului Europei privind acceptarea jurisdicției CIJ, dar și alinierea la poziția majoritară a statelor membre ale Uniunii Europene în această chestiune.

În cadrul discursului susținut cu ocazia participării la *Reuniunea la Nivel Înalt pe tema statului de drept*, desfășurată sub egida ONU, domnul Titus Corlățean, ministrul Afacerilor Externe, a anunțat începerea unor dezbateri publice pe tema acceptării jurisdicției obligatorii a CIJ la nivelul autorităților române competente, dar și la nivelul societății civile.

Lansarea propriu-zisă a dezbaterii publice privind acceptarea de către România a jurisdicției obligatorii a Curții Internaționale de Justiție a fost realizată prin organizarea, la 4 februarie 2013, la sediul Facultății de Drept a Universității București, a Conferinței cu tema *Jurisdicția obligatorie a Curții Internaționale de Justiție. 4 ani de la Hotărârea Curții Internaționale de Justiție în cauza „Delimitarea Maritimă în Marea Neagră (România c.*

Ucraina)". Scopul conferinței a fost de a prezenta avantajele acceptării de către România a jurisdicției obligatorii a Curții Internaționale de Justiție, fiind analizată și practica altor state în materie. Cu această ocazie, Președintele Curții Internaționale de Justiție, judecătorul Peter Tomka, a prezentat un mesaj video prin care a evidențiat importanța Curții de la Haga în reglementarea diferendelor interstatuale și, în acest context, semnificația acceptării jurisdicției obligatorii a Curții Internaționale de Justiție în baza art. 36 alin. 2 din Statutul CIJ.

În continuarea procesului de dezbateri privind acceptarea jurisdicției CIJ au fost organizate ulterior o serie de alte evenimente academice, la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj (29 martie 2013), Universitatea Transilvania din Brașov (12 aprilie 2013) și Universitatea Lucian Blaga din Sibiu (31 mai 2013).

Procesul de dezbatere publică a fost finalizat prin conferința organizată la 14 iunie 2013 la Facultatea de Drept a Universității București, în cadrul căreia președintele CIJ Tomka a avut calitatea de invitat de onoare.

2. Schimbări preconizate

Luând în considerare că România a depus în anul 1930 o declarație asemănătoare la Curtea Permanentă de Justiție Internațională, predecesoarea CIJ, au fost identificate următoarele avantaje și riscuri privind depunerea unei noi declarații:

I. Avantaje

- ar înlesni accesul la jurisdicția CIJ, mai ales în raport cu state care au depus, la rândul lor, o declarație asemănătoare, permițând soluționarea pașnică și echitabilă a unor eventuale diferende într-un interval de timp rezonabil, în deplină concordanță cu dreptul internațional;
- ar oferi posibilitatea de a arăta în plan internațional angajamentul României pentru statul de drept și respectul dreptului internațional în general;
- ar alinia poziția României la poziția generală a statelor UE care, în marea lor majoritate, au depus o astfel de declarație sau intenționează să o depună;
- ar demonstra, o dată în plus, încrederea părții române în capacitatea uneia dintre cele mai importante instanțe internaționale, organ principal al ONU, de a pronunța soluții echitabile, fundamentate pe normele și principiile de drept internațional – după ce, în 2004, România a sesizat CIJ în cazul privind *Delimitarea maritimă în Marea Neagră (România c. Ucraina)*;
- ar demonstra faptul că România își asumă respectul dreptului internațional ca o coordonată a politicii sale externe, ce reprezintă o valoare în sine;
- ar demonstra faptul că România s-a desprins complet de practica specifică statelor socialiste de a se feri de jurisdicțiile internaționale;
- depunerea declarației nu presupune eliminarea etapei negocierilor la nivel bilateral – dacă părțile convin să folosească acest mijloc de soluționare a diferendelor. Nu ar impieta, prin urmare dialogului între părțile la diferend – dimpotrivă, l-ar stimula în direcția respectării regulilor de drept internațional;
- posibilitatea formulării de rezerve, precum și de a modifica sau retrage declarația în orice moment reprezintă mecanisme flexibile de protejare a intereselor părții române în contextul unor problematice considerate sensibile.

II. Riscuri

Analiza oportunității depunerii declarației în cauză presupune de asemenea evaluarea potențialelor riscuri:

- ar înlesni procesul de aducere a României în fața instanței internaționale de către state care, la rândul lor, au acceptat jurisdicția Curții; acest lucru ar putea împiedica asupra strategiei de negociere adoptate de partea română în contextul anumitor diferende;

Notă: Este puțin probabil, totuși, ca interesele părții române să fie afectate în acest fel, având în vedere angajamentul României de a respecta cu strictețe normele și principiile dreptului internațional în raport cu celelalte subiecte de drept internațional.

- aducerea României în fața instanței cu mai multă ușurință ar putea avea consecințe și cu privire la costurile pe care un eventual proces în fața Curții le-ar presupune – și care s-ar putea dovedi prea mari în raport cu miza diferendului sau cu alte aspecte ce ar ține de oportunitatea soluționării cauzei la un anumit moment dat;
- partea română ar avea mai puțin control asupra modalității alese de soluționare pașnică a diferendelor, fiind susceptibilă de a apărea mult mai ușor în fața instanței internaționale.

Contrabalansarea riscurilor și a avantajelor ar duce la concluzia că gestionarea riscurilor se poate face prin formularea de rezerve (limitări). România nu ar trebui să se abțină de la depunerea declarației, ci să identifice domeniile care trebuie să fie incluse în rezerve.

Posibilitatea de a formula rezerve la declarația de acceptare a jurisdicției obligatorii conferă, astfel, un anumit control al statului cu privire la categoria de litigii pe care le supune jurisdicției Curții sau cu privire la modalitatea de soluționare a diferendului, asigurând, o dată mai mult, respectarea principiului suveranității.

Pe de altă parte, este de menționat că, în baza principiului reciprocității, o eventuală rezervă este aplicabilă și în cazul în care statul care a formulat-o acționează în calitate de reclamant. Astfel, dacă prin rezerva respectivă au fost excluse de sub jurisdicția Curții anumite categorii de litigii, statul care a depus declarația afectată de rezerve nu poate sesiza instanța internațională cu privire la acele litigii – decât dacă își exprimă în mod neechivoc consimțământul de acceptare a jurisdicției CIJ în acest sens, printr-una din modalitățile prevăzute de Statut.

În consecință, România poate opta pentru acceptarea jurisdicției CIJ în relația cu orice alt stat care acceptă aceeași obligație, cu singura condiție de reciprocitate, în ceea ce privește orice diferend referitor la fapte sau situații apărute după data formulării declarației, cu excepția:

- a) oricărui diferend cu un alt Stat care a acceptat jurisdicția obligatorie a Curții Internaționale de Justiție în conformitate cu articolul 36(2) al Statutului cu mai puțin de 12 luni înainte de completarea cererii de acționare în fața Curții sau în cazul în care această acceptare a fost făcută numai în scopul soluționării unui anumit diferend;

O astfel de rezervă, întâlnită frecvent în declarațiile altor state de acceptare a jurisdicției CIJ, elimină posibilitatea aducerii neprevăzute în fața CIJ de către un alt stat, în felul acesta

România asigurându-se că are la dispoziție suficient timp și mijloace pentru a-și pregăti poziția în fața instanței internaționale.

b) oricărui diferend referitor la protecția mediului înconjurător;

Exceptarea de la jurisdicția a priori a CIJ a diferendelor referitoare la protecția mediului înconjurător nu este o practică izolată, și alte state (ex: Polonia, Slovacia) formulând o astfel de rezervă. Ea se fundamentează pe rațiuni juridico-economice, având în vedere imposibilitatea estimării a priori a riscurilor de mediu cu impact transfrontalier. Această excepție nu exclude posibilitatea acceptării jurisdicției a posteriori, pentru un caz dat.

c) oricărui diferend referitor la, sau în legătură cu, fapte sau situații de ostilități, război, conflicte armate, acțiuni individuale sau colective întreprinse în legitimă apărare sau îndeplinirea de funcții în conformitate cu orice rezoluție sau recomandare a Organizației Națiunilor Unite și alte acte similare sau conexe, măsuri sau situații în care România este, a fost sau ar putea fi implicată în viitor;

d) oricărui diferend care se referă la, provine din sau este legat de desfășurarea de forțe armate în străinătate ori implicarea în astfel de desfășurări de forțe, precum și decizii cu privire la acestea;

e) oricărui diferend care se referă la, provine din sau este legat de folosirea în scop militar a teritoriului României, inclusiv a spațiului aerian și a zonelor maritime, supuse dreptului suveran și jurisdicției române.

Clauzele de la literele c), d) și e) au în vedere, pe de o parte, faptul că domeniul securității naționale este indisolubil legat de exercitarea suveranității naționale, cât și, pe de altă parte, precedentele existente, în care desfășurarea de către unele state de forțe armate în afara țării, în cadrul unor formate de cooperare internațională, ca și activitatea unor forțe militare străine pe teritoriul național au reprezentat cazuri de sesizare a CIJ. Astfel de rezerve au fost formulate de alte state, precum Ungaria, Lituania, Germania.

f) oricărui diferend cu privire la care părțile în cauză au fost de acord sau sunt de acord să recurgă la alte metode de soluționare pașnică;

Acest tip de rezervă este cel mai frecvent folosit de statele care au formulat rezerve la declarația de acceptare a jurisdicției CIJ, ea recunoscând aplicabilitatea modalităților speciale de soluționare a diferendelor și vizând, cel mai adesea, clauzele de arbitraj incluse în tratatele bilaterale pentru promovarea și protejarea reciprocă a investițiilor. În egală măsură, rezerva protejează România în raport cu aplicarea prevederilor art. 344 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene și ale art. 55 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

3. Alte informații

Până în prezent (iulie 2013), 70 de state au recunoscut printr-o astfel de declarație (afectată sau nu de rezerve), depusă în baza art. 36 (2) din statutul CIJ, jurisdicția Curții. Între acestea, 21 de state sunt membre ale Uniunii Europene (Austria, Belgia, Bulgaria, Cipru, Danemarca, Estonia, Finlanda, Germania, Grecia, Ungaria, Irlanda, Luxemburg, Malta, Olanda, Polonia, Portugalia, Slovacia, Spania, Suedia, Regatul Unit al Marii Britanii

și Irlandei de Nord). În rândul statelor UE, doar 7 state nu au depus, încă, această declarație: Republica Cehă, Republica Croația, Franța, Italia, Letonia, **România**, Slovenia.

Secțiunea a 3-a
Impactul socio-economic al proiectului de act normativ

1. Impact macro-economic

Proiectul de act normativ nu se referă la acest subiect.

2. Impact asupra mediului de afaceri

Proiectul de act normativ nu se referă la acest subiect.

3. Impact social

Proiectul de act normativ nu se referă la acest subiect.

4. Impact asupra mediului

Proiectul de act normativ nu se referă la acest subiect.

5. Alte informații

Nu este cazul.

Secțiunea a 4-a
**Impactul financiar asupra bugetului general consolidat,
atât pe termen scurt, pentru anul curent, cât și pe termen lung (pe 5 ani)**

Proiectul de act normativ nu se referă la acest subiect.

Secțiunea a 5-a
Efectele actului normativ asupra legislației în vigoare

1. Măsurile normative necesare pentru aplicarea prevederilor proiectului de act normativ

Nu este cazul.

2. Conformitatea proiectului de act normativ cu legislația comunitară în cazul proiectelor ce transpun prevederi comunitare

Nu este cazul.

3. Măsurile normative necesare aplicării directe a actelor normative comunitare

Nu este cazul.

4. Hotărâri ale Curții de Justiție a Uniunii Europene

Nu este cazul.

5. Alte acte normative și sau documente internaționale din care decurg angajamente

Recomandarea Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei CM/REC(2008)8

6. Alte informații

Nu este cazul.

Secțiunea a 6-a
Consultările efectuate în vederea elaborării proiectului de act normativ

1. Informații privind procesul de consultare cu organizațiile

neguvernamentale, institute de cercetare și alte organisme implicate

În cadrul procesului de dezbateri publice privind acceptarea jurisdicției CIJ au fost organizate o serie de evenimente academice, la Universitatea din București (4 februarie 2013, 14 iunie 2013), Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj (29 martie 2013), Universitatea Transilvania din Brașov (12 aprilie 2013) și Universitatea Lucian Blaga din Sibiu (31 mai 2013).

Ultimul eveniment, organizat în cadrul Facultății de Drept a Universității București, la 14 iunie 2013 a beneficiat de prezența președintelui CIJ Peter Tomka în calitate de invitat de onoare.

2. Fundamentarea alegerii organizațiilor cu care a avut loc consultarea precum și a modului în care activitatea acestor organizații este legată de obiectul proiectului de act normativ

Nu este cazul.

3. Consultările organizate cu autoritățile administrației publice locale, în situația în care proiectul de act normativ are ca obiect activități ale acestor autorități, în condițiile Hotărârii Guvernului nr. 521/2005 privind procedura de consultare a structurilor asociative ale autorităților administrației publice locale la elaborarea proiectelor de acte normative

Nu este cazul.

4. Consultările desfășurate în cadrul consiliilor interministeriale în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 750/2005 privind constituirea consiliilor interministeriale permanente

Nu este cazul.

5. Informații privind avizarea de către:

- a) Consiliul Legislativ.**
- b) Consiliul Suprem de Apărare a Țării**
- c) Consiliul Economic și Social**
- d) Consiliul Concurenței**
- e) Curtea de Conturi**

Proiectul de act normativ urmează să fie avizat de Consiliul Legislativ.

6. Alte informații

Nu este cazul.

Secțiunea a 7-a

Activități de informare publică privind elaborarea și implementarea actului normativ

1. Informarea societății civile cu privire la necesitatea elaborării proiectului de act normativ

Proiectul de act normativ va fi afișat pe pagina de internet a Ministerului Afacerilor Externe la secțiunea „transparentă decizională” (<http://www.mae.ro/node/2011>), conform prevederilor Legii 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică.

2. Informarea societății civile cu privire la eventualul impact asupra

mediului în urma implementării actului normativ, precum și efectele asupra sănătății și securității cetățenilor sau diversității biologice Nu este cazul.
3. Alte informații Nu este cazul.
Secțiunea a 8-a Măsuri de implementare
1. Măsurile de punere în aplicare a prezentului act normativ de către autoritățile administrației publice centrale și/sau locale - înființarea unor noi organisme sau extinderea competențelor instituțiilor existente Nu este cazul.
2. Alte informații Nu este cazul.

Având în vedere cele de mai sus, a fost elaborat Proiectul de Lege anexat, pe care vă rugăm să-l aprobați.

MINISTRUL AFACERILOR EXTERNE
TITUS CORLĂȚEAN

Avizăm favorabil

MINISTRUL APĂRĂRII NAȚIONALE
MIRCEA DUȘA

MINISTRUL MEDIULUI ȘI SCHIMBĂRILOR CLIMATICE
ROVANA PLUMB

MINISTRUL JUSTIȚIEI
ROBERT MARIUS CAZANCIUC